

آیین محبت

بسم الله الرحمن الرحیم

آئین محبت

نویسنده:

محمد علی رضایی اصفهانی

ناشر چاپی:

انتشارات قدس رضوی

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

آئین محبت

مشخصات کتاب

سرشناسنامه: رضایی اصفهانی، محمدعلی، ۱۳۴۱ -

عنوان و نام پدیدآور: آئین محبت / محمدعلی رضایی اصفهانی؛ تهیه و تدوین اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی.

مشخصات نشر: مشهد: قدس رضوی، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری: ۶۴ص؛=۱۷ * ۱۲ س م.

شابک: ۳-۲۳-۲۷۸۴-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابخانه

موضوع: امامت

موضوع: امامت، احادیث

موضوع: امامت، جنبه های قرآنی

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی اداره امور فرهنگی .

رده بندی کنگره - ۱۳۸۷ ۹/۶ر /۳۲۲ BF

رده بندی دیویی = ۲۹۷/۷۶

شماره کتابخانه ملی: ۱۵۱۲۴۳۵

ص: ۱

اشاره

آئین محبت

امام شناسی از منظر ثامن الائمه علی بن موسی الرضا (علیه السلام)

محمدعلی رضایی اصفهانی

آئین محبت

نویسنده: محمدعلی رضایی اصفهانی

تهیه و تدوین: اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی

طراح گرافیک: رضا باباجانی

صفحه آرایی: محمود بازدار

نوبت چاپ: چهارم- ۱۳۹۱

شمارگان: ۲۰۰۰

ناشر: انتشارات قدس رضوی

شابک: ۳-۲۳-۲۷۸۴-۹۶۴-۹۷۸

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

نشانی تهیه کننده: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی ضلع غربی اداره امور فرهنگی تلفن ۲۰۰۲۵۶۷-۰۵۱۱ صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

فهرست

مقدمه

اهـل بیـت (علیهم السـلام) گنجـوران دانش انـد. رودهـا و جویبارهـای دانش که مزرعه ی جـان آنـان را در چهـارده قرن اخیر سیراب و شـاداب سـاخته است، از بلنـدای قـامت آسـمانی این کوه نور، سرچشـمه می گیرد. امـام عالمـان و عارفـان علی (علیه السـلام) فرمود: «ینحـدر عنی السـیل و لا- یرقی الی الطیر» آبـادانی و شـادابی دیـارعلم و آگاهی از تلألو فروزنـده ی دانش این خاندان است که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرمود: «انا مدینه العلم و علی بابها»،

دانش اهـل بیت (علیهم السـلام) از جنس دریافتنی است نه آموختنی، علم حضوری است نه حصولی و این از آن جهت اسـت که آنان حقیقت علم را با جان آسمانی خویش دریافته اند. حضرت علی (علیه السلام) در وصف عارفان (که خود آن حضرت مولای آنان است) فرمود: «هجم بهم العلم علی حقیقه البصیره و با شروا روح الیقین ».

پیامبر اعظم صـلی الله علیه وسـلم سرسلسـله ی این خاندان نور و روشنایی، هر چند که خود درس ناخوانده و مکتب نرفته برد، امـا پیـام و رسـالت او، تلاوت و خوانـدن، آموختن و فرا گرفتن و علم و آگاهی بود. رسالت او با «اقراء» آغاز شـد و با دانش و بینش که جان های شـیفته را سـرشار می کرد، تداوم یافت. «هو الذی بعث فی الامیین رسولا منهم یتلوا علیهم آیاته و یزکیهم و یعلمهم الکتاب و الحکمه».

او بارسـالت خویش، جان های مرده را از مرداب روزمرگی و ضـلالت ها تا باغسـتان بهشتی حیات و زنـدگی، رهنمون شـد و انسان اسیر در کژراهه ها و پرت گاه های تباهی را به شاهراه

هـدایت و صـراط مسـتقیم فراخوانـد و در تن مرده ی آدمیت روحی دوباره دمید: «اذا دعا کم لما یحییکم» و بار گران جهل و نادانی را از دوش آنان فرو نهاد «لایضع عنهم اصرهم و الاغلال التی کانت علیهم».

و خاندان آن حضـرت نیز که از چشمه ی حیات او سیراب بودند، همانند آن بزرگ، خورشید دانش و آگاهی را در گذرگاه اعصار فرا راه جویندگان دانش و بصیرت، تابان و فروزان نگه داشتند و با بهره مندی از انوار الهی او، مسیر پویندگان را روشن و جان جویندگان را تابناک و سرشار ساختند.

و امروز در عصـر جاهلیت مـدرن نیز، آنچه غبار راه انسان کمال جوی را فرو می نشانـد و راه او را می توانـد روشن کنـد بهره گیری و بـازگشت به سرچشـمه ی همـان دانش و بصـیرتی است که پیـامبر اعظم و خانـدان پاک و مطهر او (علیهم السـلام) به انسان هـدیه کردنـد و شایـد امروز بیش از هر روز و روزگاری، انسان به آنچه پیامبر رحمت و آگاهی برای بشـریت به ارمغان آورده نیازمند و محتاج باشد.

بی تردید کاوش در سرچشـمه های نور اهل بیت (علیهم السـلام) و بازخوانی سیره و آموزه های آن بزرگواران در روزگار ما –ماننـد همه ی روزگـاران – خـدمتی بزرگ به انسـانیت است خـدمتی که فراتر از آن خـدمتی متصور نیست و از این روی بر تمـامی کسـانی که دل آنـان برای انسـان می تپـد فرض است که بـا ژرف اندیشـی و ژرف کـاوی در معارف اهل بیت (علیهم السـلام) گوهرهـای نـاب و آموزه هـای رهـایی بخش این گنجینه های عظیم و الهی را اسـتخراج کننـد و به بشـر تشـنه و جگر سوخته ی عصر حاضر ارائه نمایند. بر حسب وظیفه در جوار بارگاه عالم آل محمد (علیه السلام) برای

تمـامی رهروان این راه و تمـامی کسـانی که در مسـیر احیـای امر اهـل بیت (علیهم السـلام) و تعلیم و تعلم معارف و علوم این خانـدان مطهر تلاـش و کوشـش می کننـد به ویژه اساتیـد بزرگوار و گرانمایه ای که در تألیف و تنظیم این مجموعه ارزشـمند نقش داشته اند طلب سلامتی و بهروزی می کنیم و توفیق آنان را از درگاه حی علیم خواستاریم.

از زایران عزیز نیز می خـواهیم نعمت بی نظیر زیـارت پـاره ی تن رسول الله صـلی الله علیه وسـلم را بـا بهره گیری از انـدیشه، کلاـم و سـیره ی آن امـام همـام به فرصتی برای تامین نیازهای معنوی و فکری خود تبـدیل نماینـد و با مطالعه آثار ارزشـمندی مانند این مجموعه، توشه های سعادت و کمال را برای دنیا و آخرت خرد برگیرند و خدمتگزاران خود، در این آسـتان مقدس را نیز از دعا فراموش نکنند.

معاونت تبلیغات وارتباطات اسلامی

آستان قدس رضوی

پیشگفتار

امام، نور جهان افروز و آب حیاتی است که حیات سیاسی و اجتماعی انسان ها را بارور می کند.

شناخت امام یکی از مهم ترین وظایف مسلمانان است. چرا که امام نور جهان افروزی است که دنیا و آخرت بشر را نورانی می سازد، و او را به مسیر سعادت رهنمون می شود. از این رو است که تأکید شده است:

«هر کس بمیرد و امام زمان خویش را نشناسد به مرگ جاهلیت از دنیا رفته است.»(۱)

اما شناخت ویژگی های امامت و مصادیق آن از مشکل ترین مسائل است و بهترین راه در این زمینه استفاده از دلایل عقلی و نقلی است که یکی از مهم ترین منابع آن احادیث اهل بیت (علیهم السلام) است.

در این میان سخنان امام رضا (علیه السلام) از ارزش ویژه ای برخوردار است؛ چرا که ایشان درعصری زندگی می کردند که بدون تقیه می توانستند مطالب و دلایل امامت را بیان کنند. از سویی نشست های علمی ایشان با دانشمندان ادیان و مذاهب مختلف، زمینه بیان این مطالب را بیشتر فراهم کرد.

نوشتاری که در پیش رو دارید، مجموعه ای از احادیث نقل شده از آن حضرت است که به شیوه ای نوین دسته بندی و با توضیح مختصری ارائه می گردد.

در این احادیث دلایل عقلی و نقلی در موارد زیر به چشم می خورد:

۱- من مات و لمیعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیه (کمال الدین شیخ صدوق، ج ۲، ص ۴۰۹و الفصول المختاره، شیخ مفید، ص ۳۲۵، الصوارم المهرقه، قاضی نورالله شوشتری، ص ۸۹، و بحار الانوار علامه مجلسی، ج ۳۲، ص ۳۳۱).

اول: ضرورت و لزوم پیشوای معصوم برای مردم

دوم: جایگاه امامت در جهان شناسی و انسان شناسی اسلام

سوم: شیوه شناخت و تعیین امام معصوم (علیه السلام)

چهارم: ویژگی های پیشوای امت

پنجم: امامت خاصه (انحصار امامت در آل رسول و دلایل امامت علی (علیه السلام) و اشاره ای به مهدویت).

ششم: جدایی از امامت و پیامدهای آن. (۱)

یادآوری:

۱- در تمام این نوشتار برای اختصار و رعایت حال مخاطب از تعبیر «امام رضا (علیه السلام)» استفاده و القاب حضرت حذف می شود. از این رو از محضر آن حضرت پوزش می طلبیم.

۲- احادیث این نوشتا از منابع معتبر و اصیل همچون «عیون اخبار الرضا (علیه السلام)» مرحوم شیخ صدوق (رحمه الله) نقل شده است. در انتخاب متن احادیث تا حد امکان دقت شده ولی بررسی سندی نشده است.

۱- نگارش این دفتر از تاریخ ۱/۵/۸۶درصحن جامع رضوی (علی صاحبهالسلام) شروع شد. امید است مورد قبول حضرت حق و عنایت آن امام همام ومورد استفاده دوستداران ایشان قرار گیرد.

اول: ضرورت و لزوم پیشوای معصوم برای مردم

اشاره

درآمد:

عقل هر انسان حکم می کند که جامعه نمی تواند بدون نظام و نظم و رهبر باشد، چرا که جامعه بدون پیشوا، گرفتار هرج و مرج می شود و امنیت از آن رخت بر می بندد و هدایت مردم دشوار می شود و اجرای احکام الهی دشوار می گردد؛ در نتیجه ی دین مردم سست می شود و در چنین جامعه ای عموم مردم زیان می بینند. امام رضا (علیه السلام) نیز بر این مطلب تأکید کرده و با بیانات مختلف آن را توضیح داده اند.

۱- نقش امامت در دین:

الف – امامت اساس اسلام:

(ان الامامة اساس الاسلام النامی و فرعه السامی)(۱)

«در حقیقت امامت و رهبری اساس تعالی اسلام و فرع عالی آن است.»

در این سخن به دو مطلب اساسی درمورد امامت اشاره شده است:

اول این که امامت از اصول اساسی اسلام و ضامن بقا و رشد آن است.

دوم این که امامت یکی از نتایج عالی تعالیم اسلام است که در مقام عمل بعد از پیدایش اسلام تحقق می یابد.

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۶، تحف العقول، الحسن الحرانی، ص ۴۳۶، الکافی،الکلینی، ج ۱، ص ۱۹۸، و بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

ب – امامت رهبر دین:

(ان الامامهٔ زمام الدین)(۱)

«امامت پیشوایی و صاحب اختیاری دین است.»

یعنی امام، رهبری امور دینی مردم را از طرف خدا به دست می گیرد و براساس تعالیم الهی عقاید و اخلاق مردم را جهت دهی و احکام الهی را بیان و اجرا می کند.

ج – امامت سنگر دفاع از دین:

ج – امامت سنگر دفاع از دین:(۲)

(و الامام... یذبّ عن دین الله).

(و الذاب عن حرم الله) (۳) (الامام ... حافظ الدین الله)(۴)

در این سخنان بر سه نقش اساسی امامت تأکید شده است:

اول این که امام حافظ دین الهی است و با بیان، تقویت و اجرای آن، از اضمحلال دین جلوگیری می کند.

دوم این که در هنگام تهاجم فرهنگی به دین خدا، امامت سنگر دفاع از دین می شود و با سلاح منطق و برهان از دین دفاع می کند. همانطور که هنگام حمله نظامی امام فرمانده کل قوای مسلمانان در برابر دشمنان است.

سوم این که پیشوای مسلمانان پاسدار حدود الهی است و اجازه نمی دهد که در جامعه اسلامی، حرمت احکام الهی، شکسته

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،همان، معانی الاخبار، ص ۹۶، کافی همان و بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

۲- عیون ،همان و کمال الدین، شیخ صدوق، ج ۲، ص ۶۷۷، غیبهٔنعمانی، ص ۲۱۸، احتجاج ابو منصور احمد طبرسی، ج ۲، ص ۴۳۴ ، و بحارالانوار، همان.

۳- ص ۲۱۹، و کمالالدین، همان، معانی الاخبار، شیخ صدوق۹۸، و کافی همان،بحار، همان، ص ۱۲۴.

۴- عیون ، ص۲۲۰، کمال الدین، همان، معانی الاخبار، ص ۱۰۰، کافی، ج ۱، ص ۲۰۱و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶، و بحار همان.

و حرام خدا حلال شود.

د – امامت مایه نظام مندی دین است.

(الامام... نظام الدین)(۱)

یکی از نقش های امامت و رهبری آن است که به تنظیم امور دینی مردم می پردازد؛ یعنی نظام سازی می کند و امور دینی مردم را سامان می بخشد و از طرفی نظام اعتقادی، اخلاقی، قضایی، سیاسی، اقتصادی و ... را براساس قرآن، سنت و عقل در هر عصر بازسازی و اجرا می کند تا مردم از آن بهره مند شوند.

۲– نقش امامت در عبادت:

الف – امامت مایه اتمام عبادت:

(بالامام تمام الصلاه و الزکاه و الصیام و الحج و الجهاد و توفیر الفیء و الصدقات...).(۲)

«به واسطه ی رهبری و امامت نماز، زکات، روزه، حج و جهاد کامل و تمام می شود و غنایم و صدقات ذخیره سازی می گردد.»

امام از طرفی به بیان جزئیات احکام نماز، روزه، زکات، حج و جهاد می پردازد و زمینه کامل شدن آن ها را فراهم می کند؛ از طرف دیگر عبادت بدون اعتقاد به امامت صحیح است اما مقبول نیست. یعنی امامت شرط قبولی اعمال عبادی است و به وسیله ی امامت اعمال عبادی کامل و تمام می شود.

رهبری جامعه ی نظام اقتصادی اسلام را سامان دهی و اجرا

۱– عیون ، ص۲۲۰، کمال الدین، همان، معانی الاخبار، ص ۱۰۰، کافی، ج ۱، ص ۲۰۱و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶، و بحار همان.

۲– معانیالاخبار، ص ۹۶، عیون ، ج ۱، ص ۲۱۶، کافی، ج ۱، ص ۱۹۸، تحف العقول، ص۴۲۶، احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۴، بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

می کند و غنایم و صدقات و مالیات های اسلامی مثل خمس و زکات را جمع آوری می نماید و بیت المال مسلمانان را غنی می گرداند تا جامعه اسلامی پشتوانه اقتصادی قوی داشته باشد و نیازمندان از آن استفاده کنند. اما بدون رهبری این امور مهم تحقق نمی یابد.

ب – امام الگوی اعمال عبادی:

(الامام.. معدن القدس و الطهاره و النسک و الزهاده و العلم والعباده)(۱)

«امام سرچشمه قداست، پاکی، اعمال، زهد، علم و عبادت است.»

امامت سرچشمه کارهای نیک و الگوی افراد جامعه دراین زمینه است. مردم از امام خود، اعمال و عبادت صحیح را می آموزند.

۳– نقش امامت در جامعه: (نقش های سیاسی، اجتماعی، قانون گذاری و ...)

الف – امامت مایه نظام مندی جامعه اسلامی:

(ان الامامه ... و نظام المسلمین)(۲)

ب – امامت مایه اصلاح دنیای مردم:

(ان الامامه... و صلاح الدنیا)(۳)

۱– عیون ج ۱،ص ۲۲۰ و معانی الاخبار، ص ۱۰۰، و امالی شیخ صدوق، ۶۷۷ وکافی، ج ۱، ص ۲۰۱، و بحار الانوار همان، ص ۱۲۴.

۲– عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، صدوق، ج ۱، ص ۲۱۶، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۷ و معانی الاخبار، ص ۹۶،امالی صدوق ۶۷۷، و کافی، ج۱، ص ۱۹۸، و بحار، همان، ص ۱۲۰.

۳– عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، معانی الاخبار، همان، کمال الدین، همان و امالی،شیخ صدوق، ص ۶۷۴کافی، همان.

ج – امامت مایه سربلندی مسلمانان و مؤمنان:

(ان الامامه... و عزّ المؤمنین)(۱)

(الامام ... و عزّ المسلمین)(۲)

د – امامت ضامن اجرای قوانین:

(بالامامه ... و امضاء الحدود و الاحکام)(۳)

(و الامام ... یقیم حدود الله)(۴)

یکی از تأثیرات مهم رهبری در جامعه اسلامی آن است که امور دنیوی مسلمانان را نظام مند می کند. یعنی نظام مدیریت سیاسی و اقتصادی و نظامی مردم را سامان مند می سازد . در نتیجه امور دنیوی مردم به صورت صحیح سازماندهی و اصلاح می شود. این نظام مندی نهاد ها موجب قدرتمندی و عزت مؤمنان در جامعه و در سطح بین المللی می شود. همین سازماندهی امور مدیریتی زمینه ساز اجرای حدود و احکام الهی در جامعه می شود. یعنی رهبری با استفاده از بازوهای اجرایی و مدیریتی، با متجاوزان به حقوق افراد برخورد و گناهکاران را تنبیه می کند و جامعه را از آلودگی ها پاک می سازد و جامعه صالح و سعادتمند می گردد.

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، معانی الاخبار، همان، کمال الدین، همان و امالی،شیخ صدوق، ص ۶۷۴کافی، همان.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، کافی، همان، بحارالانوار، ج۲۵، ص ۱۲۴.

۳- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، کافی، همان، بحارالانوار، ج۲۵، ص ۱۲۴.

۴- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، کافی، همان، بحارالانوار، ج۲۵، ص ۱۲۴.

ه – امامت نهاد قانون گذاری:

(و الامام یحلّل حلال الله و یحرّم حرام الله)(۱)

«امام حلال الهی را جایز و حرام الهی را ممنوع می سازد.»

قانون گذاری حق خداست چون او خالق، مالك و صاحب اختیار مردم است. اما خدای متعال حق قانون گذاری را در برخی حوزه های اجرایی به پیامبر و امام واگذار کرده است. از این رو دستور داده است که از پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و زمامداران الهی اطاعت کنید.(۲)

بنابراین امام مسلمانان حق دارد در چهارچوب قوانین کلی الهی که در قرآن بیان شده است، برخی مقررات اجرایی را تشریع کند؛ یعنی برخی امور را حلال یا حرام اعلام نماید، همان طور که از باب احکام حکومتی می تواند قوانین خاصی وضع کند. تا احکام کلی الهی در جامعه اجرا شود.

و – امامت هدایتگر مردم:

(و الامام... و یدعو الی سبیل ربه بالحکمه و الموعظه الحسنه و الحجه البالغه)(۳)

«امام با حکمت و نصیحت نیکو و دلایل قاطع مردم را به سوی پروردگار فرا می خواند.»

(الامام... الداعی الی الله)(۴)

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، کافی، همان، بحارالانوار، ج۲۵، ص ۱۲۴.

۲- اطیعوالله و اطیعوا الرسول و اولولامر منکم (نساء / ۵۹).

۳- عیون ، ج۱، ص ۲۱۶ و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۷، و امالی، شیخ صدوق، ص ۶۷۴،کافی، ج ۱، ص ۱۹۸، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۴، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

۴- عیون ، ج۱، ص ۲۱۹، و احتجاج، همان، بحار، همان، ص ۱۲۴.

(الامام... راع {داع} لا ینکل)(۱)

از مهم ترین نقش های امام و پیشوای مسلمانان، راهنمایی مردم به سوی خداست. امام مردم را مجبور نمی سازد و به سوی نفس خویش دعوت نمی کند؛ بلکه فقط دعوت کننده به سوی خداست یعنی نقش راهبردی و راهنمایی دارد و در اجرای این وظیفه خود کوتاهی نمی کند بلکه با استفاده از برهان های منطقی و دلایل قاطع، مردم را به سوی حق فرا می خواند و آن ها را نصیحت و موعظه نیکو می کند که به کژ راهه نروند و سعادت دنیا و آخرت خود را فراموش نکنند.

ز – امامت دشمن شکن:

(الامام ... و غیظ المنافقین و بوار الکافرین)(۲)

یکی از نقش های اجتماعی رهبری مبارزه با دشمنان داخلی و دشمنان خارجی است. چرا که همواره جامعه اسلامی از درون و برون تهدید می شود، دشمنان داخلی همان منافقان هستند که به ظاهر مسلمانان اند ولی در باطن همدست کفار هستند؛ دشمنان خارجی همان کافران اند و رهبر اسلامی همچون سدی در برابر هر دو گروه ایستاده است؛ از این رو مورد خشم منافقان قرار می گیرد و زمینه ساز نابودی کافران می شود.

ح – امام، رهبر سیاسی مردم:

۱- عیون ، ج۱،ص ۲۲۰، و کمال الدین، همان، و امالی شیخ صدوق، ص ۶۷۷، وکافی، ج ۱، ص ۲۰۱، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶.

۲- عیون ؛ ج۱، ص ۲۱۹، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸، و غیبه النعمانی، ص ۲۱۸،کافی، همان، ص ۱۹۸.

(الامام... عالم بالسیاسه مفروض الطاعه قائم بامر الله ناصح لعباد الله)(۱)

«امام از سیاست آگاه است و اطاعت او واجب است و بر پا دارنده دستورات الهی و خیر خواه بندگان خدا است.»

یکی ازمهم ترین نقش های امامت در جامعه اسلامی و سطح بین المللی، رهبری سیاسی است. امام رهبر سیاسی کلان جامعه اسلامی است. رهبر جامعه اسلامی سیاست های کلان نظام اسلامی را تعیین می کند. البته این سیاست ها در چهارچوب دستورات الهی و براساس خیرخواهی برای مردم استوار است. از آنجا که اطاعت امام و رهبر اسلامی واجب است، این سیاست ها در ارکان جامعه جریان می یابد و اجرا می شود.

۴- نقش امامت در رستاخیز

اول امامت مایه ی شفاعت:

(و یشفع)(۲)

براساس آیات قرآن کریم، شفاعت با رخصت الهی انجام می شود.(۳) و برای افرادی تحقق می یابد که رضایت الهی شامل حال شان شود.(۴)

شفاعت امام در رستاخیز تجلی هدایت او در دنیاست و

۱- عیون ، ج۱، ص ۲۲۰، کمال الدین، همان، و معنی الاخبار، ص ۱۰۰ و کافی، ج۱، ص ۲۰۱.
۲- عیون ، ج۱، ص ۲۱۳، و کشف الغمه، علی بن عیسی اربلی، ج ۲، و بحار ج۲۵، ص ۱۱۷.
۳- من ذالذییشفع عنده الا باذنه (بقره/ ۲۵۵) ومشابه آن طه / ۱۰۹ و سبأ / ۲۳.
۴- ولایشفعون الا لمن ارتضی (انبیاء/ ۲۸) و مشابه آن مریم / ۸۷.

شفاعت پذیری مردم در قیامت تجلی هدایت پذیری آن ها در دنیاست. یعنی کسانی که در دنیا پیرو امام باشند، در دنیا به سوی سعادت رهنمون می شوند و در نتیجه در قیامت از دوزخ نجات می یابند و به سوی بهشت رهسپار می گردند و اگر در این راه گرفتار لغزش و انحراف و خطا شده باشند با کمک امامت نجات می یابند.

دوم: جایگاه امامت در جهان شناسی

اشاره

و انسان شناسی اسلام

۱- امامت جانشین و امین خدا در زمین:

(ان الامامه خلافه الله عزوجل...)(۱)

«در حقیقت امامت جانشینی خدای متعال (در زمین) است.»

(الامام امین الله فی ارضه)(۲)

«امام امین خدا در زمین اوست».

(و خلیفته فی بلاده)(۳)

« (امامت) جانشینی او در شهر های اوست».

در آیات قرآن آمده است که خدای متعال، حضرت آدم (علیه السلام) را خلیفه و جانشین خود در زمین قرار داد.(۴) البته از طرفی خدای متعال همه جا حاضر است و در مکانی غایب نیست تا جانشین بخواهد. پس این جانشین مقامی است نه مکانی، یعنی اختیارات خاصی به آدم (علیه السلام) عطا شد و از طرف دیگر حضرت آدم (علیه السلام) به عنوان شخص، جانشین پروردگار نشد بلکه او نماینده بشریت بود.

و از طرف سوم روشن است که فقط برخی انسان ها شایستگی دارند که جانشین و نماینده خدا در زمین باشند؛ این افراد همان امامان الهی هستند که می توانند امانت دار خوبی برای این مقام (خلیفه الهی) باشند.

۱- عیون ، ص۲۱۶، و امالی، شیخ صدوق، ص ۶۷۴، و بحار الانوار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.
۲- عیون ، ج۱، ص ۲۱۹، و امالی شیخ صدوق، ص ۶۷۷و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۴و بحار، همان.
۳- عیون ، ص۲۱۹، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۷، و معانی الاخبار، ص ۹۸، کافی، ج۱، ص ۱۹۸ و غیبه نعمانی، ص ۲۱۸، و بحار ج ۲۵، ص ۱۲۴.
۴- اذ قال ربکللملائکه انی جاعل فی الارض خلیفه (بقره / ۳۰).

۲- مقام امامت بالاتر از نبوت:

عن الرضا (علیه السلام): (ان الامامه خصّ الله عزوجل بها ابراهیم الخلیل (علیه السلام) بعد النبوه و الخلّه مرتبهٔ ثالثه و فضیله شرفّه بها و اشاد بها ذکره فقال عزوجل: انی جاعلك للناس اماما)(۱)

«در حقیقت امامت مقامی است که خدای عزوجل به ابراهیم خلیل (علیه السلام) اختصاص داد؛ این مقام بعد از مرحله نبوت و دوستی به ابراهیم (علیه السلام) داده شد و فضیلتی بود که ابراهیم (علیه السلام) بدان شرافت یافت و آوازه اش بدان بلند شد و خدای عزوجل فرمود: «به راستی که من تو را برای مردم امام قرار دادم.»

در واقع مقام امامت بعد ازامتحانات متعدد به این پیامبر الهی عطا شد، بنابراین مقام امامت مقامی معنوی، سیاسی و اجتماعی است که از مقام نبوت بالا-تر است. چون پیامبران، خبرگزاران الهی هستند وامامان مجریان این اخبار و هدایت گران بشر هستند. از این رو ممکن است کسی پیامبر باشد، اما امام نباشد و کسی دیگری امام باشد اما پیامبر نباشد و بزرگوارانی مثل ابراهیم (علیه السلام) و پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) هم امام و هم پیامبر باشند.

۳- مقام امام / مقام پیامبر:

عن الرضا (علیه السلام): (ان الامامه هی منزله الانبیاء)(۲)

«در حقیقت امامت، جایگاه پیامبران است».

همان طور که در قرآن بیان شده است، خدای متعال مقام

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۶، و معانی الاخبار، ص ۹۶، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۵،و امالی شیخ صدوق، ص ۶۷۴، و کافی، ج ۱، ص ۱۹۸.

۲- عیون ،همان، معانی، همان، و امالی، شیخ صدوق، همان، کافی، همان،بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

امامت را به افرادی همچون ابراهیم (علیه السلام) داده است.(۱) بنابراین امامت مخصوص افرادی کمال یافته در حد پیامبران الهی است. البته امامت با نبوت ملازم نیست یعنی ممکن است امام، پیامبر باشد یا نباشد.

۴- امام حجت الهی:

(و حجته علی عباده)(۲)

«امام حجت خدا بر بندگان اوست، یعنی دستورات الهی به وسیله رهبر جامعه اسلامی به مردم ابلاغ می شود و بعد از آن عذری برای مخالفت با دستورات الهی وجود ندارد، امام پاسخگوی مردم در این امور دینی و صاحب معجزه و کرامت است. از این رو دلیل قاطع بر حقانیت دین و تمام کننده حجت الهی بر مردم است.

۵- فرشتگان با امام سخن می گویند.

(یکون محدثاً)(۳)

«امام، مخاطب گفت و گوی «فرشتگان الهی» است (مطالب را به او الهام می کنند.)»

در آیات متعدد قرآن از سخن گفتن فرشتگان الهی با پیامبران و در چند مورد نیز از سخن گفتن فرشتگان با غیر پیامبران یاد شده

۱- نک: بقره / ۱۲۴.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)ج ۱، ص ۲۱۹ و مشابه آن، ص ۲۲۲، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۴ و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۴.

۳- عیون اخبارالرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی الاخبار، ص ۱۰۲، و خصال، ج ۲، ص ۵۲۷، و من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۱۸ و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶، و بحار ج ۲۵، ص ۱۱۶.

است. همچون سخن گفتن فرشتگان با حضرت مریم؛(۱) بنابراین سخن گفتن فرشتگان با امامان نه تنها امری ممکن است(۲) بلکه برای ابلاغ دستورات و هدایت های الهی، امری ضروروری است. کسی که رهبری جامعه اسلامی را در دست دارد، همواره نیازمند راهنمایی الهی است که از طریق الهام یا فرشتگان به وی ابلاغ می شود.

حتی در برخی احادیث آمده است که فرشتگان الهی در گوش دل هر انسان زمزمه می کنند و کارهای نیک را به او یادآوری می نمایند.(۳)

۶- امام از مردم به مردم سزاوارتر است:

(یکون اولی الناس بالناس منهم بانفسهم)(۴)

«امام سزاوارترین مردم نسبت به مردم است، به طوری که از خود مردم نسبت به آن ها سزاوارتر است.»(۵)

براساس آیات قرآن، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) از خود مؤمنان نسبت به آنان سزاوارتر است. یعنی دستورات او مقدم بر دستورات شخصی افراد مؤمن است. براساس روایت مذکور این مقام مخصوص پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) نیست بلکه هر امام معصومی این گونه است.

۱- قال انما انا رسول ربک (مریم / ۳۶).
۲- عیون ، ج۱، ص ۵۶، کافی، ج۱، ص ۵۳۴، بصائر الدرجات، ص ۳۱۹.
۳- ... اذ ناناذن ینفث فیه الملک،کافی، ج ۲، ص ۲۶۷، و بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۱۹۴. (تفاسیر قرآن ذیل سورهٔ ناس وفلق).
۴- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۱۲، و من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۱۸، کشف الغمه، ج ۲، ص۲۹۰، و بحار ج ۲۵، ص ۱۱۶.
۵- النبیاولی بالمؤمنین منانفسهم (احزاب / ۶).

۷- امام، معصوم از گناه و نقص:

(الامام المطهّر من الذنوب المبرّأ من العیوب)(۱)

«امام از گناهان پاک و از عیب ها به دور است».

(الامام... معدن القدس و الطهاره)(۲)

«امام منبع پاکی و طهارت است.»

(و هو معصوم مؤید موفق مسدّد قد امن الخطایا و الزلل و العثار یخصه الله عزوجل بذلک لیکون حجته علی عباده و شاهده علی خلقه)(۳)

«امام معصوم و مورد تأیید و موفق (به انجام وظایف الهی) استوار در انجام وظایف به تأیید الهی است که از خطاها و لغزش ها مصون است، خدای متعال این ویژگی را به امام بخشید تا حجت خدا بر بندگانش و گواه بر آفریدگانش باشد.»

امامان جانشینان پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) هستند و وظایف ایشان را در تبیین دین و ابلاغ و اجرای آن به عهده دارند، و حجت الهی بر مردم به شمار می آیند، یعنی سخن و عمل آن ها الگوی مسلمانان است وباید طبق دستورات آن ها عمل شود.

چنین کسی که در این مقام خطیر قرار دارد، اگر گرفتار خطا و گناه شود، اعتماد مردم از او سلب می شود و نمی تواند وظایف فوق را انجام دهد. از این رو عقل حکم می کند که باید امام

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ج۱، ص ۲۱۹، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸، و معانی الاخبار؛ ص ۹۸ وامالی شیخ صدوق، ص ۶۷۷ و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۵، بحار ج ۲۵، ص ۱۲۴.

۲- عیون ، ج۱، ص ۲۲۰، و کمال الدین، همان، معانی الاخبار، ص ۱۰۰، و امالیصدوق، همان و بحار، همان، احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶، و غیبه نعمانی، ص ۲۲۱.

۳- عیون ،همان، و کمال الدین همان، غیبه نعمانی، همان، معانیالاخبار، همان، کافی، ج ۱، ص ۲۰۳، بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۲۷.

معصوم باشد.

۸- دعای امام، مستجاب است:

(یکون دعاءوه مستجاباً حتی انه لو دعا علی صخره لا نشقّت بنصفین)(۱)

«دعای امام مورد قبول خـدای متعال قرار می گیرد، به طوری که اگر (بر فرض) در مورد صـخره ای بخواهد (و دعا کند) به دو نیم تقسیم می شود.»

ازاین روست که مـا از امامان معصوم (علیهم السـلام) می خواهیم که برای ما دعا کننـد و واسطه شونـد که خـدا حاجات ما را برآورده کند، چرا که آنان مقربان درگاه الهی هستند و دعایشان مستجاب است.

۹- علم امام و آگاهی از امور غیبی و آینده:

اشاره

امامان معصوم (علیهم السـلام) از چند طریق بر علوم اشراف یافتند، نخست از طریق پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) که بسیاری ازمطـالب ایشـان نسـل به نسـل به امامـان منتقل شـده است. دوم از طریق الهامات الهی و اتصال به عالم غیب و سوم از طریق قرآن کریم و تدبر در آن.

الف: آگاهی از اسامی شیعیان تا روز رستاخیز

(تکون عنده صحیفه فیها اسماء شیعتهم الی یوم القیامه و صحیفه فیها اسماء اعدائهم الی یوم القیامه)(۲)

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق ج ۱، ص ۲۱۲ و معانی الاخبار ، ص ۱۰۲، و من لایحضره الفقیه،ج ۴، ص ۴۱۸، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶، بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، همان، و علل الشرایع، ج ۲، ص۳۱۴، و مناقب، ج ۱، ص ۲۵۳ و بحار، همان.

«نزد امام نوشته ای است که در آن ها نام های شیعیان تا روز رستاخیز ثبت شده است و نیز نوشته ای که اسامی دشمنان آن ها تا روز رستاخیز ثبت شده است».

آگاهی امام از مسائل و حوادث و نام های شیعیان همچون آگاهی و تسلط بر اطلاعات زیادی است که دریک لوح فشرده رایانه ای جمع آوری شده است و هرگاه بخواهیم بدانها دسترسی پیدا می کنیم.

البته علم و آگاهی امامان از نام شیعیان و دشمنان به معنای نفی اختیار انسانها در انتخاب راه نیست. بلکه تغییر و بداء دراین مسائل و علوم ممکن است . چون علم به این نام ها همراه علم به اختیار انسان است.(۱)

ب: اعمال بندگان را می بیند.

(بینه و بین الله عمود من نور یری منه اعمال العباد و کلّما احتاج الیه لدلاله اطلع علیه و یبسطه فیعلم و یقبض عنه فلا یعلم)(۲)

«بین امام و خدای متعال، ستونی از نور است که در آن کار های بندگان را مشاهده می کند و هرگاه نیازمند اطلاعاتی باشد از آنها آگاه می شود و (اطلاعات فشرده) برای او باز و گسترده می شود و بدان ها علم می یابد، و (گاهی) بسته می شود و از آن ها آگاه

۱- در اصطلاح علم کلام، به این گونهتغییرات «بداء» گویند. و مقصود آن است که برخی مقدراتالهی حتمی و برخی آنها غیر حتمی است و مقدراتغیرحتمی ممکن است تغییر کند.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ص ۲۱۳، و مشابه آن در ج ۲، ص ۲۰۰ و خصال، ج ۲، ص ۵۲۸ و کشف الغمه، ج ۲، ص ۲۹۱.

نمی شود.» (۱)

ج: آگاهی از حوادث آینده از طریق پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم)

(کل ما اخبر به من الحوادث التی تحدث قبل کونها فذلک بعهد معهود الیه من رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) توارثه و عن آبائه عنه و یکون ذلک مما عهد الیه جبرئیل من علام الغیوب عزوجل).(۲)

«هر چه از حوادث آینده که امام (علیه السلام) قبل از وقوع آن ها خبر می دهد، از طریق مشخص از پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به دست آورده است یعنی از پدرانش ارث برده است و آن اخبار در اصل از جبرئیل از خدای دانای اسرار رسیده است.» همانطور که گذشت یکی از منابع علم امامان معصوم (علیهم السلام) اطلاعاتی است که از طریق پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به امیرالمؤمنین (علیه السلام) و فاطمه زهرا J رسیده، سپس به فرزندان معصومش منتقل شده است.

د: امام از دل و ذهن مردم با خبر است

(قال فما وجه اخبارکم بما فی قلوب الناس قال (علیه السلام): اما بلغک قول الرسول (صلی الله علیه و آله و سلم): اتقوا فراسه المؤمن فانه ینظر بنور الله. قال: بلی؛ قال: فما من مؤمن الا و له فراسه ینظر بنور الله علی قدر ایمانه و مبلغ استبصاره و علمه و قد جمع الله للائمه منا ما فرقه فی جمیع

۱- آگاهیامام علی (علیه السلام)از حوادث و کارهای مردم مثل آگاهی ما از اطلاعات رایانهای است. همانطور که ما به وسیله خط تلفن و اینترنت به اطلاعاتزیادی دسترسی پیدا می کنیم و هرگاهبخواهیم اطلاعات باز و گسترده در اختیار ما قرار می گیرد.در این حدیث نیز قرن ها قبل از اختراع رایانه و اینترنت مطلب به صورت کاملاً فنیو زیبا بیان شده است.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۱۳ و مشابه این حدیث، ج ۲، ص ۲۰۰.

المؤمنین)(۱)

«در این حدیث حکایت شده است که شخصی از امام رضا (علیه السلام) پرسید: چگونه شما از دل های مردم خبر می دهید؟

حضرت در پاسخ فرمودند: آیا سخن پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به تو نرسیده است که فرمودند: «از زیرکی و فراست مؤمن بپرهیزید و خود را حفظ کنید که مؤمن با نور الهی به امور نظر می کند.»

پرسش کننده گفت: آری (شنیده ام).

حضرت فرمود: هیچ مؤمنی نیست مگر آن که زیرکی و فراستی دارد و به اندازه ایمانش و مقدار بینش و دانشی که دارد با نور الهی به امور می نگرد و خدا همه فراست هایی را که در مؤمنان پراکنده ساخته، در امامان جمع کرده است.»

ه : سرچشمه علم امام، الهی است

(ان الانبیاء و الائمه یوفقهم الله و یوتیهم من مخزون علمه و حکمه ما لا یوتیه غیرهم فیکون علمهم فوق کل علم اهل زمانهم...)(۲)

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۲، ص ۲۰۰.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، ج۱، ص ۲۲۰، ومعانی الاخبار، ص ۱۰۰، و کافی، ج ۱، ص ۲۰۱، و غیبهٔنعمانی، ص ۲۲۱ و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶ و بحار ج ۲۵، ص ۱۲۷.

«در حقیقت پیامبران و امامان را خدا توفیق می دهد و از منبع علم و حکمتش به آن ها چیزهایی عطا می کند که به دیگران نمی دهد، بنابراین دانش آنان بالاتر از دانش اهل زمانشان است.»

(ان العبد اذا اختاره الله عزوجل لامور عباده... الهمه العلم الهاماً فلم یعی بعده بجواب)(۱)

«در حقیقت هنگامی که خدای متعال بنده ای را برای رسیدگی به امور بندگانش انتخاب می کند... دانشی به او الهام می کند که بعد از آن در جواب باز نمی ماند.»

۱۰- امام میراث دار پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و امامان:

الف: امام جانشین پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و ائمه اطهار (علیهم السلام)

(ان الامامه... و ارث الاوصیاء ... و خلافه الرسول و مقام امیرالمؤمنین و میراث الحسن و الحسین (علیه السلام))(۲)

«در واقع امامت وراثت اوصیا و جانشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و مقام امام علی (علیه السلام) و میراث حسن (علیه السلام) و حسین (علیه السلام) است...»

امامان معصوم (علیهم السلام) جانشینان به حق پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) هستند، پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) موارد متعدد بر این مطلب تأکید کردند، از جمله در جریان غدیر خم و انتصاب امام علی (علیه السلام) به امامت.

سپس این خلافت و جانشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به عنوان امانتی الهی از امام علی (علیه السلام) به امام حسن (علیه السلام) رسید و آن گاه به امام حسین (علیه السلام) و فرزندان معصوم ایشان رسید و اکنون این قبای فاخر به قامت حجه بن الحسن عجل الله تعالی فرجه الشریف آراسته شده است.

البته وراثت در این جا به معنای حکومت پادشاهی و ارث بردن پسر از پدر نیست بلکه این وراثت براساس شایستگی افراد برای جانشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) است که خدا از آن ها اطلاع دارد و امام را براساس آن مشخص می سازد. از این رو امامت در نسل امام حسین (علیه السلام) قرار گرفت ولی در نسل امام حسن (علیه السلام) قرار نگرفت.

۱- عیون اخبارالرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۲۰، و معانی الاخبار، ص ۱۰۰، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸، وامالی صدوق، ص ۶۸۰، و کافی، ج ۱، ص ۲۰۱، بحار، ج ۲، ص ۱۲۷.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۶ و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۷، و امالی صدوق، ص ۶۷۴ وکافی، ج ۱، ص ۱۹۸، و غیبهٔ نعمانی، ص ۲۱۸، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

ب: سلاح پیامبر نزد امام

(و یکون عنده سلام رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) و سیفه ذوالفقار)(۱)

«اسلحه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و شمشیر ذوالفقار (امیرالمؤمنین (علیه السلام)) نزد امام معصوم است.»

این مطلب از طرفی می تواند اشاره بدان باشد که امام رهبر جامعه اسلامی همچون پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) همیشه مسلح و آماده مبارزه با دشمنان داخلی و خارجی اسلام است و از طرف دیگر اشاره بدان است که امامان معصوم همانطور که وراث مقام پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) هستند، وارث میراث گران بها و یادگارهای نمادین ایشان می باشند.

ج: کتاب جامعه نزد امام

(و تکون عنده الجامعه و هی صحیفه طولها سبعون ذراعاً فیها جمیع و ما یحتاج الیه ولد آدم)(۲)

«کتاب جامعه نزد امام معصوم (علیه السلام) است و آن نوشته ای است که طول آن هفتاد ذراع (حدود ۳۵ متر) است و در آن همه نیازمندی های فرزندان آدم وجود دارد.»

براساس روایات کتاب جامعه توسط امام علی (علیه السلام) تهیه و مطالب دینی و شرعی در آن گردآوری شد(۳) . البته مقصود حدیث مذکور آن است که اصول و کلیات همه نیازهای شرعی انسان ها در این کتاب گردآوری شده است.(۴)

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی الاخبار، ص ۱۰۲، الخصال، ج ۲، ص ۵۲۷، و من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۱۸، و بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۲- همان ها.

۳- بصائر الدرجات،محمد صفار، ص ۱۵۱، کافی ج ۱، ص ۲۳۸.

۴- این مطلبا توجه به هدف نگارش کتاب فوق و قرائن و قیّد لبّی حدیث بدستمی آید.

نه این که همه جزئیات علوم و فنون و... در آن وجود داشته باشد.

د: کتاب جفر نزد امام

(یکون عنده الجفر الاکبر و الاصغر اهاب ما عز و اهاب کبش فیهما جمیع العلوم حتی ارش الخدش و حتی الجلده و نصف الجلده و ثلث الجلده).(۱)

«کتاب جفر بزرگ و کوچک نزد امام معصوم (علیه السلام) است، که بر پوست بز و گوسفند (نوشته شده) است. و در آن همه علوم حتی حکم خراش و ضربه تازیانه و نصف و ثلث آن بیان شده است.»

براساس روایات کتاب «جفر» که احکام الهی در آن گرد آوری شده است توسط امام علی (علیه السلام) تهیه شد و(۲) سپس هر امامی آن را به امام بعد از خود سپرده است.

ه: مصحف فاطمه J نزد امام

(یکون عنده مصحف فاطمه)(۳)

در روایات، از کتابی با عنوان «مصحف فاطمه (علیه السلام)» یاد شده است که حاصل مکالمات حضرت زهرا J با فرشتگان است ودر هر عصری نزد امام آن عصر امانت است.

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی اخبار، ص۱۰۲، و خصال، ج ۲، ص ۵۲۷، و من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۱۸،بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۲- بصائر الدرجات،همان، کافی، همان.

۳- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،همان، معانی، همان، خصال، همان، من لا یحضره الفقیه، همان،بحار، همان.

۱۱– امام تأیید شده روح القدس:

(ان الامام مؤیّد بروح القدس)(۱)

در حقیقت امام با روح القدس تأیید می شود».

عن الرضا (علیه السلام): ان الله عزوجل قد ایّدنا بروح منه مقدسه مطهره لیست بملک لم تکن مع احد ممن مضی الا مع رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) و هی مع الائمه منّا تسدّدهم و توفّقهم و هو عمود من نور بیننا و من الله عزوجل.(۲)

از امام رضا (علیه السلام) حکایت شده است که: «خدای عزوجل ما را با روح الهی تأیید کرده است، روح پاک و مطهری که فرشته نیست و با گذشتگان همراهی نکرده است مگر با رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)، و این روح الهی با امامان از اهل بیت (علیه السلام) است و آنان را تأیید می کند و موفق می سازد و آن ستونی از نور است که بین ما وبین خدای متعال قرار دارد».

در قرآن کریم مکرر از فرشته ای به نام «روح القدس» یاد شده که قرآن توسط او بر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) نازل شده است.(۳) در برخی آیات نیز از فرشته نازل کنندهٔ وحی با عنوان جبرئیل یاد شده است(۴) از سوی حضرت عیسی (علیه السلام) به وسیله روح القدس تأیید می شد(۵) در روایت اول نیز آمده است که امامان معصوم (علیهم السلام) یا روح القدس تأیید می شوند.

۱– عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۳، خصال، ج ۲، ص ۵۲۸، و کشف الغمه، ج ۲، ص ۲۹۱، و بحار، ج ۲۵، ص۱۱۷.

۲– عیون ، ج۲، ص ۲۰۰، و بحار، ج ۲۵، ص ۴۸ و ص ۱۳۴.

۳– قل نزله روح القدسیمن ربک (نحل / ۱۰۲).

۴– بقره / ۹۷.

۵– بقره / ۸۷ و۲۵۳ و مائده / ۱۱۰.

اما درروایت دوم آمـده است: موجودی که فرشـته نیست یعنی روح الهی و پـاک همراه پیامبر (صـلی الله علیه و آله و سـلم) و امامان معصوم (علیهم السـلام) است و آنان را تأییـد می کنـد. یعنی علاوه بر روح القـدس که تأییـد کننده ویژه ای به نام روح الهی وجود دارد که پیوند نورانی امام را با خالق هستی برقرار می سازد و زمینه ساز موفقیت آن هاست. شاید از این روست که در سوره قدر از «فرشتگان» در کنار «روح» نام برده شده است.

(تنزل الملائکه و الروح فیها باذن ربهم)(۱)

در شب قدر فرشـتگان و روح با رخصت الهی (بر پیامبر یا امام عصـر) فرود می آیند. در برخی روایات و تفاسیر نیز آمده است که «روح» موجودی بزرگ تر از فرشته و غیر از جبرئیل است.(۲)

۱۲- امامت نور جهان افروز و آب حیات:

عن الرضـا (علیه السـلام): (الامام کالشـمس الطالعه للعالم وهی فی الافق بحیث لا تنالها الا یـدی و الابصار الامام البـدر المنیر و السـراج الزاهر و النور السـاطع و النجم الهـادی فی غیاهب الـدجی و البیـد القفار و لجج البحار الامام الماء العـذب علی الظما و الدال علی الهدی و المنجی علی الردی الامام النار علی الیفاع الحار لمن اصطلی به و الدلیل فی المهالک، من فارقه فهالک.

الامـام السـحاب المـاطر و الغیـث الهاطـل و الشـمس المضیـئه و السـماء الضـلیله و الارض البسـیطه و العیـن الغزیره و الغـدیر و الروضه).(۳)

۱- قدر / ۴.

۲- ر.ک: محاسن، ج۲، ص ۳۱۴، و بصائره، ص ۴۴۰، و تفسیر البرهان، ج ۵، ص ۷۰۱،تفسیرالمیزان، ج ۲۰، ص ۳۳۵ و نمونه ، ج ۲۷، ص ۱۸۴.

۳- عیون ، ج۱، ص ۲۱۹، و امالی صدوق، ص ۶۷۴ و کافی، ج ۱، ص ۱۹۸.

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند:

«امـام همچون خورشـید جهان افروز است و در افق بلنـدی قرار دارد که دست ها و چشم ها به او نمی رسـد، امام ماه فروزان و چراغ روشـنگر و نور پر فروغ و سـتاره هدایتگر در تاریکی ها و بیابان های خالی و دل دریاهاست. امام آب گوارای تشنگان و راهنمـای هـدایت پیشه و نجـاتگر از پرتگـاه هـاست. امام آتشـی بر تپه ای داغ است برای کسـی که تحمل او را داشـته باشـد و راهنمـای انسـان هـا در هلاـکت گـاه هاست، هر کس از امام جـدا شود هلاک می شود. امام ابر باران زاست، بارانی مـداوم و خورشیدی فروزنده و آسمان سایه دار، زمین گسترده، چشمه پر آب، برکه و باغ است.»

۱۳- امام رفیق مهربان و پناهگاه شماست:

عن الرضا (علیه السلام): (الامام الامین الرفیق و الاخ الشقیق {الشفیق} و مفزع العباد فی الداهیه)(۱)

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند:

«امام فردی امین و رفیق و برادری مهربان و پناهگاه مردم در مشکلات عظیم است.»

آری رهبر جـامعه اسـلامی بایـد این گونه باشـد که درعین صـلابت و انجـام وظیفه، دوست مردم باشـد به طوری که مردم در هنگام مشکلات، او را پناهگاه خود بدانند و مشکلات را با او در میان گذارند و از او راهکار و کمک بخواهند.»

۱- عیون ، ج۱، ص ۲۱۹، و امالی شیخ صدوق، ص ۶۷۷.

۱۴- فضایل امام موهبتی الهی است:

(الامام ... مخصوص بالفضل کلّه من غیر طلب منه و الاکتساب بل اختصاص من المفضل الوهاب)(۱)

«فضایلی که ویژه امام گشته، همه بدون درخواست او و غیر اکتسابی است، این فضایل از طرف فضیلت دهنده بخشنده (= خدای متعال) به امام اختصاص یافته است».

این سخن به معنای جبر نیست بلکه مقصود فضایل ویژه امامت مثل عصمت و تأیید روح القدس ومانند آن است که مواهب الهی است و ظرفیت اخلاقی و علمی و روحی امام در نزول این مواهب الهی مؤثر است. آری تقوا، تزکیه نفس و عبادت های امام زمینه ساز الطاف الهی است.

۱۵- امام دارای شرح صدر الهامات علمی و توفیقات الهی است:

(... و ان العبد اذا اختاره الله عزوجل لامور عباده شرح صدره لذلک و اودع قلبه ینابیع الحکمه و الهمه العلم الهاماً فلم یعی بعده بجواب و لا یحیّر فیه عن الصواب و هو معصوم موید موفق مسدد قد امن الخطایا و الزلل و العثار یخصّه الله عزوجل بذلک لیکون حجّته علی عباده و شاهده علی خلقه و ذلک: فضل الله یوتیه من یشاء و الله ذوالفضل العظیم)(۲)

در حدیث دیگری از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که:

« در حقیقت هنگامی که خدای متعال بنده ای را برای رسیدگی

۱- عیون ،همان، و کافی، ج ۱، ص ۲۰۱، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۵ و غیبه نعمانی،ص ۲۱۸.

۲- عیون ، ج۱، ص ۲۲۰، و امالی، شیخ صدوق، ص ۶۸۰ و کافی، همان.

به کارهای بندگانش انتخاب می کند، شرح صدر (سینه ای گشاده برای تحمل مشکلات) را در آن مورد به او عطا می کند و منابع حکمت را در دل او به ودیعت می گذارد، و علم را به او الهام می کند به طوری که بعد ازآن از جواب مسائل باز نمی ماند و در مورد پاسخ صحیح حیران نمی شود. امام معصوم و مورد تأیید و با توفیق و استوار در انجام وظایف به تأیید الهی است که از خطا و لغزش ها مصون است. خدای متعال این ویژگی را به امام بخشید تا حجت خدا بر بندگانش و گواه بر آفریدگانش باشد، و این موهبت الهی است که به هر کس بخواهد عطا می کند و خدا دارای موهبتی عظیم است».

سوم: شیوه ی شناخت و تعیین امام معصوم (علیه السلام)

۱- تعیین امام با نصب الهی است چرا که خرد انسان های عادی از تعیین امام معصوم (علیه السلام) عاجز است.

عن الرضا (علیه السـلام): (ان الامامه اجل قدراً و اعظم شأناً و اعلی مکاناً و امنع جانباً و ابعد غوراً من ان یبلغها الناس بعقولهم او ینالوها بآرائهم او یقیموا اماماً باختیارهم)(۱)

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که:

«قـدر و شـأن امـامت بزرگ تر و جایگـاه آن بالاـتر و خطیرتر و دورتر از دسترس است که عقـل انسـان ها بـدان راه یابـد و در دسترس آرای مردم قرار گیرد. و امامی را با انتخاب خود منصوب کنند.»

(عن الرضـا (علیه السـلام): ... فمن ذالـذی یبلغ معرفه الامـام و یمکنه اختیـاره هیهـات هیهـات ضـلّت العقول و تاهت الحلوم و حارت الالباب و حسـرت العیون و تصاغرت العظماء و تحیرت الحکماء و تقاصرت الحلماء و حصرت الخطباء و جهلت الالّباء و کلّت الشـعراء و عجزت الأدبـاء و عییت البلغـاء عن و صف شـأن من شأنه او فضـیله من فضائله فاقرّت بالعجز و التقصـیر و کیف یوصف له او ینعت بکنهه او یفهم شیی من امره او یوجد من یقوم مقامه...).

و نیز از آن حضرت نقل شده است که:

«چه کسـی است که به شـناخت (کامل) امام دسترسـی پیـدا کنـد و بتوانـد امام را انتخاب کنـد، بعیـد است بعید است، عقل ها منحرف،

۱- عیون ، ج۱، ص ۲۱۶، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۵، و کافی، ج ۱، ص ۱۹۸، و بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۲۰.

خرد ها مضطرب ، خردمندان حیران، چشم ها حسرت زده، بزرگان کوچک شده، حکیمان حیران، صبوران قاصر، گویندگان در تنگنا، زیرکان ناآگاه و شاعران وامانده و ادیبان عاجز و سخنوران ناتوان هستند و کوتاهی خود اقرار کردند. چگونه ژرفای وجودی امام را وصف کنند یا چیزی از او درک کنند یا جانشین او را بیابند...»

امام معصوم باید ویژگی هایی مثل عصمت، معنویت، ارتباط با عالم غیب، دانش افزون تر و شایستگی های مدیریتی والا داشته باشد. شناخت این خصلت های درونی برای مردم عادی ممکن نیست از این رو امام معصوم را نمی توان با انتخابات تعیین کرد. چون عقل انسان نمی تواند به ژرفای وجودی افراد نفوذ کند و این ویژگی ها را تشخیص دهد.

۲- علم و استجابت دعا؛ دو راه اساسی شناخت امام

(دلالته فی خصلتین فی العلم و استجابه الدعوه)(۱)

یکی از نشانه های امام بر حق آن است که در قله علم عصر خویش قرار دارد و داناترین و اعلم مردم است.(۲) نشانه دیگر او آن است که دعاهای او مستجاب است. البته این دو مطلب تا حدودی(۳) قابل آزمایش است و در مورد برخی امامان همچون امام رضا (علیه السلام) مکرر آزمایش شد. ایشان در مباحثات متعددی با دانشمندان ادیان مختلف شرکت کرد(۴) و پیروز شد و نیز استجابت

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۱۹، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸، و امالی شیخ صدوق، ص۶۷۷، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۵.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،ج ۱، ص ۲۲۰، وامالی، همان، بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۷.

۳- در مبحث علمامام بیان شد که یکی از راه های علم امام، الهاماتالهی و ارتباط با غیب است و اطلاع از این موارد نیزبرای مردم مشکل است.

۴- تک: عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، و بحار الانوار، علامه مجلسی، جلد ۴۹ (جلد ویژه امام رضا (علیه السلام)) و ....

دعاهای او بر مردم آشکار گردید همان طور که کرامات ایشان بعد از شهادت تاکنون آشکارا ادامه دارد.

۳- ناتوانی عموم مردم ازشناخت صفات امام:

(عن الرضا (علیه السلام): ... فکیف لهم باختیار الامام و الامام عالم لا یجهل راع لا ینکل معدن القدس و الطهاره...)(۱)

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند:

«چگونه ممکن است که مردم امـام را برگزیننـد، در حالی که امام دانایی است که جهل در او راه نـدارد و دعوتگری است که کوتاهی نمی کند، منبع پاکی و طهارت است و ...»

این حدیث نیز به ناتوانی انسان از شـناخت کامل صفات امامان اشاره می کند؛ پس اگر انسان عادی بخواهد امام انتخاب کند، ممکن است به خطـا برود و افراد ناشـایست را انتخـاب کنـد و پشـیمان شـود. همـان طـور که این امر گـاهی در انتخـاب رئیس جمهور کشورها اتفاق می افتد.

پس بایـد خـدایی که از اسـرار جهان وانسان آگاه است وظرفیت ها و شایسـتگی های افراد را می دانـد و امام معصوم و اعلم و پاک را می شناسد، اقدام به انتخاب امام کند.

۱- عیون ، ج۱، ص ۲۲۰، معانی، ص ۱۰۰، و کافی، ج ۱، ص ۲۰۱.

چهارم: ویژگی های پیشوای امت

۱- آگاهترین مردم

آگاهترین مردم (اعلم الناس)(۱) (مخصوص بالعلم)(۲)؛ (الامام عالم لا یجهل) (۳)

امام وظایف سنگینی در رابطه با مردم و دین بر عهده دارد که دراین رابطه آگاهی از علوم مختلف برای او ضروری است و حتی لازم است دانشمند ترین فرد زمان خویش باشد. از آنجا که علم او الهی است، با جهل آمیخته نمی شود. (در مورد علم امام ومنابع آن در مباحث قبلی مطالبی بیان شد).

۲- داور ترین مردم

داور ترین مردم (احکم الناس)(۴)

قرآن کریم، مقام داوری را از مقامات پیامبران برشمرده(۵) که البته از مقامات اجرایی و امامت ایشان است.

یکی از مقامات امام، مقام قضاوت و داوری بین مردم است و امام قضات جامعهٔ اسلامی را نصب می کند و براساس عدالت بین مردم قضاوت و حکم می کند، از این رو لازم است که امام داور ترین مردم باشد.

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و خصال، ج ۲، ص۵۲۷، بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۲- عیون ، ج۱،ص ۲۱۹، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸، و معانی الاخبار، ص ۹۸، و بحار، ج۲۵، ص ۱۲۴.

۳- عیون ، ج۱، ص ۲۲۰، و معانی، ص ۱۰۰ و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸ و کافی، ج۱، ص ۲۰۱، و بحار، همان.

۴- عیون ، ص۲۱۲، معانی، ص ۱۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۵- ص / ۲۶، مائده /۴۲ و ۴۸، نساء / ۶۵.

۳- با تقوا ترین مردم

با تقوا ترین مردم (اتقی الناس)(۱)

تقوای امام، در بالاـترین مرتبه قرار دارد، به طوری که ایشان هیچ گناهی مرتکب نمی شود و به درجه عصمت رسیده است، آری امام کاملاًـ آگاه است و همچون کسی است که خود را در بالای کوهی بر لب پرتگاهی می بیند که هر گونه گناه موجب سقوط او می شود از این رو کاملاً با تقواست.

۴- صبورترین مردم

صبورترین مردم (احلم الناس)؛(۲) (موسوم بالحلم)(۳)

از طرفی پیشوای مسلمانان با مشکلات شخصی و اجتماعی زیادی رو به رو می شود، از این رو لازم است شکیبا ترین مردمان باشد. از طرف دیگر بیشترین خدمات و عبادات را انجام می دهد که استقامت زیادی می طلبد.

۵- شجاع ترین مردم

شجاع ترین مردم (اشجع الناس)(۴)

رهبر مسلمانان در برابر دشمنان اسلام قرار می گیرد و گاهی ناچار می شود با دشمنان خارجی و داخلی مبارزه کند که این مطلب شجاعت و شهامت می طلبد. حتی رهبر باید رزمندگان و مسلمانان را در برابر دشمن تشویق به مبارزه کند. از این رو باید خود شجاع ترین مردم باشد، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و امام علی (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) و ... نیز همین شجاعت را در زندگی پر برکت شان به نمایش می گذارند.

۱- عیون ، ص۲۱۲، معانی، ص ۱۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۲- عیون ، ص۲۱۲، معانی، ص ۱۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۳- عیون ، ج۱، ص ۲۱۹، و معانی، ص ۹۸، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۴.

۴- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی، ص ۱۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۶- بخشنده ترین مردم

بخشنده ترین مردم (اسخی الناس)(۱)

رهبر جامعه اسلامی صاحب اختیار خزانه دولت اسلامی است و مردم مسلمان همچون خانواده او هستند که باید به آن ها رسیدگی کند. و برخی از اعضای این خانواده تنگ دست و فقیر هستند که نیاز به بخشش بیشتری دارند، از این رو رهبری امت مستلزم روحیه ای بخشنده است. اگر رهبری در مسائل اقتصادی سخت گیر و بخیل باشد، مردم به زحمت می افتند. سیره پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و اهل بیت (علیهم السلام) نیز حاکی از بخشش و گشاده دستی آنان است.

۷- عابد ترین مردم

عابد ترین مردم (اعبد الناس)(۲)

رهبر جامعه اسلامی نیازمند ارتباط با خالق هستی و امداد جویی و هدایت خواهی از اوست. از این رو رهبر جامعه باید بیشترین ارتباط را با خدا داشته باشد و عابد ترین مردمان باشد. مطالعه در زندگی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، حضرت زهرا J و اهل بیت (علیهم السلام) نیز همین مطلب را نشان می دهد.

۸- از پدر و مادر به مردم مهربان تر

در برخی احادیث از پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) حکایت شده است که: «من و علی پدران این امت هستیم.»(۳) یعنی پیامبر و امام، پدران معنوی

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی، ص ۱۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی، ص ۱۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۱۶.

۳- عن رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم): انا و علی ابوا هذه الامه (عیون ، ج ۲، ص ۸۵ معانی، ص ۵۲، بحار، ج ۱۶، ص ۹۵).

مسلمانان هستند. این مطلب شامل همه امامان می شود.

در احادیث دیگر حکایت شده است که هر انسان دارای سه پدر است:

پدری که از ناحیه او متولد شده است (پدر جسمانی)؛

پدری که به او آموزش داده است (پدر علمی)؛

پدری که به او همسر داده است (پدر همسر)؛ (۱)

براساس این حدیث امام نیز پدر علمی مسلمانان است چون بسیاری از مطالب را به مردم آموزش می دهد. امام از پدر و مادر به انسان مهربان تر است چون تا پای جان برای هدایت مردم فداکاری می کند.

۹- فروتن ترین مردم نسبت به خدا

فروتن ترین مردم نسبت به خدا (یکون اشد الناس تواضعاً لله عزوجل)(۲)

«امام فروتن ترین مردم نسبت به خدای عزوجل است.» از آنجا که امام بالاترین معرفت را نسبت به خدای متعال دارد، در برابر او کاملاً فروتن و خاشع است. در قرآن آمده است که از میان بندگان خدا فقط دانشمندان از او می هراسند(۳) (و در برابر او فروتن و خاشع می شوند.) و در این جاست که سوز و گداز شبانه امام علی (علیه السلام) و دعاهای صحیفه سجادیه امام علی بن الحسین (علیه السلام) معنا دار می شود.

۱- عن ... الاباءثلاثه اب یولدك و اب یعلمک و اب یزوجك (تفسیر اطیب البیان، ج ۴، ص۷۷، و تفسیر آسان، ج ۵، ص ۱۹ و مشابه این در تفسیر مواهبالرحمان، ج ۲، ص ۲۵۷.... اب ولدك، رب علمک، رب زوجك).

۲- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی الاخبار، ص ۱۰۲، و خصال، ج ۲، ص ۵۲۷ و احتجاج، ج۲، ص ۴۳۶.

۳- انمایخشی الله من عباده العلماء (فاطر / ۲۸).

۱۰- فرمانبردار ترین مردم نسبت به دستورات الهی

فرمانبردار ترین مردم نسبت به دستورات الهی (یکون آخذ الناس بما یامر به و اکف الناس عما ینهی عنه)(۱)

« (امام) دستورات الهی را بهتر از همه مردم می گیرد (و عمل می کند) و بهتر از همه مردم از موارد منع شده دوری می کند».

امام از طرفی خدا را مولای مطلق خود می داند که حق آفرینش و شکر نعمت های او مستلزم اطاعت کامل از اوست و از طرف دیگر حکمت دستورات الهی را بهتر از دیگران می شناسد و می داند که فرمان پروردگار همواره به سود بشر است، از این رو کاملاً مطیع دستورات الهی است.

۱۱- امام نیز انسان است

امام نیز انسان است (و الامام یولد و یلد و یصح و یمرض و یأکل و یشرب و ... و یموت و یقبر و یزار و ...)(۲)

« (امام) زاییده شده و فرزندانی دارد (جسم او) سالم و بیمار می شود و می خورد و می نوشد و ... می میرد و دفن می شود و مورد زیارت قرار می گیرد و ...»

در قرآن آمده است که به پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) دستور می دهد که: « بگو من فقط بشری همچون شما هستم.»(۳)

بیان این مطلب در مورد پیامبران و امامان، اولاً گویای بعد جسمانی و بشری آنهاست که آن ها از جنس انسان ها هستند نه فرشتگان و جنیان، از این رو می توانند الگوی ما باشند و ثانیاً یادآور بعد جسمانی و وفات آنها، که از انحراف و غلو مردم

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)،صدوق، ج ۱، ص ۲۱۲، و معانی همان و خصال، همان، و احتجاج، همان.

۲- عیون ، ج۱، ص ۲۱۳ و خصال، ج۲، ص ۵۲۸ و بحار، ج ۲۵،ص ۱۱۷.

۳- قال انما انابشر مثلکم یوحی الی (کهف / ۱۱۰).

نسبت به پیامبران و امامان جلوگیری می کند.

۱۲– امام یگانه روزگار

امام یگانه روزگار: (الامام واحد دهره لا یدانیه احد و لا یعادله عالم و لا یوجد منه بدل و لا له مثل و لا له نظیر) (۱)

« (امـام) یگـانه ی روزگار خویش است که هیـچ کس با او مقایسه نمی شود و هیـچ دانشـمندی هم تراز او نیست و جایگزینی برایش یافت نمی شود و همانند و مشابه ندارد.»

۱۳ – امام از ستمکاران نیست

امـام از سـتمکاران نیست: (فقال عزوجل «انی جاعلک للناس اماماً» فقال الخلیل (علیه السـلام) سـروراً بها «و من ذریتی» قال الله عزوجل «لاینال عهـدی الظالمین» فابطلت هـذه الایهٔ امامهٔ کل ظالم الی یوم القیامه و صارت فی الصـفوهٔ ثم اکرمه الله بان جعلها فی ذریته اهل الصفوه و الطهاره») (۲)

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند:

«خدای متعال (در قرآن(۳) خطـاب به حضـرت ابراهیم (علیه السـلام) فرمود: «در حقیقت من تو را امام برای مردم قرار دادم» و ابراهیم خلیل خوشـحال شـد و گفت: از فرزنـدان و نسل من (نیز امام قرارده)؛ خدای متعال فرمود: عهد و پیمان من (امامت) به ستمکاران) نمی رسد.

پس این آیه، امامت هر ستمکاری را تا روز رستاخیز باطل

۱– عیـون ، ج ۱، ص ۲۱۹، و معانی، ص ۹۸،و کمال الـدین ، ج ۲، ص ۶۷۸، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۵، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۴.

۲– عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، صدوق، ج ۱، ص ۲۱۶، ومعانی ، ص ۹۸، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۵، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۳، وکافی، ج ۱، ص ۱۹۸.

۳– و اذا ابتلی ابراهیم ربه بلکماتفاتمهن قال انی جاعلک للناس اماماً قال و من ذریتی قاللاینال عهدی الظالمین (بقره / ۱۲۴).

اعلام کرد، امامت مخصوص افراد برگزیده شد و سپس خدا کرامت کرد و امامت را در نسل افراد برگزیده و پاک قرار داد.

۱۴ – امام آگاه به امور سیاسی

امام آگاه به امور سیاسی: (الامام ... عالم بالسیاسه)(۱)

امام، رهبری جامعه اسلامی را به عهده دارد، از این رو باید در مسائل سیاسی دخالت کند، بنابراین لازم است که آگاهی های لازم را در این مورد داشته باشد. البته سیاستی که امامان به دنبال آن هستند، سیاست به معنای نیرنگ بازی و سیاسی کاری نیست بلکه سیاست به معنای هدایت و مدیریت جامعه اسلامی در صحنه داخلی و بین المللی در راستای رسیدن به اهداف الهی و سعادت است.

۱- عیون ، ج ۱، ص ۲۲۰، و معانی، ص ۱۰۰،و کمال الدین ج ۲، ص ۶۷۸، و کافی، ص ۲۰۱، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۴.

پنجم: امامت خاصه

۱ – با امامت «علی (علیه السلام) » دین تمام و کامل شد:

ان الله تبارک و تعالی لم یقبض نبیه (صلی الله علیه و آله و سلم) حتی اکمل له الدین و انزل علیه القرآن فیه تفصیل کل شیئی بین فیه الحلال و الحرام و الحدود و الاحکام و جمیع ما یحتاج الیه کملاً فقال عزوجل «ما فرطنا فی الکتاب من شیئی» و انزل من حجه الوداع و هی آخر عمره «الیوم اکملت علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام دینا».

فامر الامامه من تمام الدین و لم یمض حتی بین لامته معالم دینه و اوضح سبله و ترکهم علی قصه الحق و اقام لهم علیاً (علیه السلام) علما و اماماً و ما ترک شیئاً تحتاج الیه الامه الابینه فمن زعم ان الله عزوجل لم یکمل دینه فقد رد کتاب الله عزوجل و من رد کتاب الله فهو کافر.... (۱)

از امام رضا (علیه السلام) حکایت شده است که فرمودند:

«در واقع خدای متعال پیامبرش را به جوار خویش نخوانده بود (و هنوز پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) فوت نکرده بود) تا این که دین او را کامل و قرآن را بر او نازل کرد، که در آن قرآن توضیح هر چیزی بود و مقررات حلال و حرام و قوانین کیفری و جزایی و احکام را بیان کرد و هر چه مردم بدان نیازمند بودند.

پس خدای متعال فرمود: «هیچ چیزی را در کتاب فرو گذار نکردیم.» (۲)

۱– عیون ، ج ۱، ص ۲۱۶، و معانی، ص ۹۶،و کمال الدین ، ج ۲، ص ۶۷۵، و کافی، ج ۱، ص ۱۹۸، و بحار ج ۲۵، ص ۱۲۰.
۲– اشاره به آیه ۳۸ سوره انعام است.

و در حجه الوداع (هنگام بازگشت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) در آخرین سفر حج در غدیر خم) در آخر عمر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) این آیه نازل شد: «امروز دین شما را کامل و نعمت خود را بر شما تمام کردم و اسلام را به عنوان دین برای شما پسندیدم.» (۱) و مسأله امامت از مواردی است که دین با آن تمام و (کامل) شد، و هنوز پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) از دنیا نرفته بود که آموزه های دینی را برای امت بیان کرد و راه های آن را برای مردم روشن ساخت و آن ها را با هدف حق واگذار کرد و امیرالمؤمنین (علیه السلام) را نشانه و پیشوای آنان قرار داد. و هر چیزی که امت بدان نیاز داشتند بیان کرد. پس هر کس بپندارد که خدای متعال دینش را کامل نکرده، قرآن را انکار کرده است، و هر کس قرآن را رد و انکار کند، کافر گشته است....»

۲ – امامت ائمه (علیهم السلام) به خاطر علم و ایمان و با نصب الهی بود.

(عن الرضا (علیه السلام): فقال الله جل جلاله «ان اولی الناس بابراهیم للذین اتبعوه و هذا النبی و الذین آمنوا و الله ولی المؤمنین»(۲) فکانت له خاصه فقلد ها علیا (علیه السلام) بامر الله عزوجل علی رسم ما فرضها الله فصارت فی ذریته الاصفیاء الذین آتاهم العلم و الایمان بقوله عزوجل «و قال الذین اوتوا العلم و الایمان لقد لبثتم فی کتاب الله الی یوم البعث»(۳) فهی فی ولد علی (علیه السلام) خاصه الی یوم القیامه اذ لا نبی بعد محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) فمن این یختار هولاء الجهال.)(۴)

۱- اشاره به آیه ۳ سوره مائده است.

۲- اشاره به آیه ۶۸ سوره آل عمران است.

۳- اشاره به آیه ۵۶ سوره روم است.

۴- عیون ، ج ۱، ص ۲۱۶، و معانی، ص ۹۶،و کمال الدین ، ج ۲، ص ۶۷۵، و کافی، ج ۱، ص ۱۹۸، و بحار ج ۲۵، ص ۱۲۰.

از امـام رضـا (علیه السـلام) روایت شـده است که فرمودنـد: «پس خـدای متعال فرمود: در حقیقت سـزاوارترین مردم نسـبت به ابراهیم (علیه السلام) کسانی هستند که از او پیروی می کنند و این پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) و کسانی که ایمان آورده اند؛ و خدا سـرپرست مؤمنان است. پس (جانشینی ابراهیم (علیه السلام) فقط برای پیامبر اسلام «پس خدای متعال فرمود: در حقیقت سـزاوارترین مردم نسبت به ابراهیم (علیه السلام) کسانی هستند که از او پیروی می کنند و این پیامبر (اسلام) (صلی الله علیه و آله و سـلم) و کسانی که ایمان آورده انـد و خدا سـرپرست مؤمنان است. پس (جانشـینی ابراهیم (علیه السـلام) فقط برای پیامبر اسـلام (صـلی الله علیه و آله و سـلم) بود پس آن را به دستور الهی به عهده علی (علیه السلام) واگذاشت، بر اساس آنچه خـدا لازم کرده بود و (بعـد از علی (علیه السـلام)) در نسـل برگزیـده او قرار گرفت، (همان) کسانی که به آن ها علم و ایمان داد، بر اساس کلام خدای متعال که فرمود: «و کسانی که علم و ایمان به آن ها داده شده است، می گویند: حتماً شـما بر فرمان خدا تا روز قیامت درنگ کردید.» پس آن (امامت) به صورت ویژه در فرزندان علی تا روز قیامت قرار گرفت، چون بعد از محمـد (صـلی الله علیه و آله و سـلم) پیامبری نخواهـد آمـد. (بنابراین امامت تا رسـتاخیز ادامه خواهد یافت) پس از کجا این جاهلان (رهبر و امام و خلیفه) برمی گزینند.».

۳ – امامت فقط در آل رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) است:

(عن الرضا (علیه السلام)... و این یوجد مثل هذا ظنوا ان ذلک یوجد فی غیر آل الرسول صلی الله علیهم کذبتهم و الله انفسهم و منتهم الباطل فارتقوا مرتقی صـعباً دحضاً تزل عنه الی الحضـیض اقـدامهم راموا اقامـهٔ الامامـهٔ بعقول حائره بائرهٔ ناقصـهٔ و آراء مضله فلم یزدادوا

منه الا بعداً).(۱)

(عن الرضا (علیه السلام): الامام..... و هو نسل المطهره البتول لامغمز فیه فی نسب و لا یدانیه ذو حسب....)(۲)

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند: « از کجا مثل این مطلب یافت شد که پنداشتند آن (امامت) در غیر آل رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) یافت می شود، به خداسوگند به خودشان دروغ گفتند و سخن باطل بر دوش آنان سنگینی کرد و به جایگاه سخت و لغزنده ای رفتند، که گام هایشان از آنجا به پایین می لغزد، مقام امامت را با عقل های حیران و ناقص و آرای گمراه گر نشانه گرفتند، پس از آن دورتر شدند.»

۴ – امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد آمد:

(عن الرضا (علیه السلام).... عن رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم):.... اذا خرج المهدی من ولدی نزل عیسی بن مریم فصلی خلفه) (۳)

از امام رضا (علیه السلام) روایت شده است که فرمودند:

«هنگامی که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از فرزندان من قیام می کند، عیسی بن مریم (علیه السلام) فرود می آید و پشت سر او نماز می خواند (و به او اقتدا می کند.)»

۱- عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، ج ۱، ص ۲۲۰،معانی، ص ۹۸، و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۸، و کافی، ج ۱، ص ۲۰۱.

۲- عیون ،همان، و کمال الدین، همان، و احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۶، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۲۴.

۳- عیون ، ج ۲، ص ۲۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص ۱۳۶.

ششم جدایی از امامت و پیامدهای آن

۱ – هر کس از امام جدا شد، به هلاک می افتد

هر کس از امام جدا شد، به هلاك می افتد: (الامام و الدلیل فی المهالك، من فارقه فهالك).(۱)

«امام راهنمای (انسان ها) در هلاکت گاه هاست، هرکس از او جدا شود به هلاکت می افتد.»

رهبر جامعه اسلامی مردم را به سوی سعادت رهنمون می شود و خطرات را به آنان گوشزد می کند و در برابر دشمنان از آنان محافظت و در سختی ها و مشکلات آنان را راهنمایی می کند. اما اگر کسی خودش را از این نعمت ها و امدادها محروم سازد و به کژراهه رود، سرانجام گرفتار گرگ صفتان می شود و به هلاکت می افتد.

هر کس از امام جدا شود به انحراف عقیدتی یا انحراف اخلاقی و اجتماعی کشیده می شود. و سقوط می کند.

۲ – جدایی از امام موجب سرگردانی و گمراهی و گرفتاری در دام شیطان می شود.

از امام رضا (علیه السلام) در مورد کسانی که امامت رادر غیر آل رسول می خواهند می فرمایند:

(... لقد راموا صعبا و قالوا افکاً و ضلوا ضلالاً بعیداً و وقعوا فی الحیره اذ ترکوا الامام عن بصیره و زیّن لهم الشیطان اعمالهم فصدهم عن السبیل و کانوا مستبصرین رغبوا عن اختیار الله و اختیار رسوله الی اختیارهم).(۲)

۱- عیون ، ج ۱، ص ۲۱۶، و معانی، ص ۹۸،و کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۷، و غیبه نعمانی، ص ۲۱۸، و کافی،ج ۱، ص ۱۹۸.

۲- عیون ، ج ۱، ص ۲۲۰، و کافی، ج ۱، ص۲۰۱، و بحار،ج ۲۵، ص ۱۲۴.

«در واقع راه مشکلی را دنبال می کنند و تهمت می زنند و به گمراهی منحرف می شوند و در سرگردانی می غلتند، چون امام را با آگاهی ترک کردند و شیطان کارهایشان را برای آنان آراست و آنان را از راه خدا بازداشت، در حالی که آگاه بودند، از انتخاب راه خدا و پیامبرش روی گرداندند و به انتخاب (هوی و هوس) خودشان میل پیدا کردند.»

۳ – پیامدهای غلو کردن درمورد امامان (علیه السلام):

الف: غلو کنندگان ملعون و کافرند:

در احادیث متعددی از امام رضا (علیه السلام) غلو کنندگان (غلات) مورد نکوهش قرار گرفته اند و گاهی امام رضا (علیه السلام) آن ها را لعن کرده است(۱) و گاهی آن ها را کافر خوانده.(۲) و شیعیان را از هم نشینی و ازدواج با آنها منع کرده است.(۳)

غلات کسانی بوده اند که در مورد مقام امامان (علیه السلام) زیاده گویی می کردند و آن ها را مافوق بشر می دانستند و گاهی می گفتند امام حسین (علیه السلام) کشته نشده بلکه به آسمان عروج کرده است.

ولی در احادیث آمده است که امام رضا (علیه السلام) با این گونه افکار به شدت برخورد می کردند. (۴)

ب: مفوّضه مشرک اند:

در برخی احادیث از امام رضا (علیه السلام) بیانگر این است که گروه

۱- لعن الله الغلاة (عیون ، ج ۲، ص ۲۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص۲۷۳).

۲- فقال الغلاة کفار (عیون ، ج ۲، ص ۲۰۲، و بحار، ج ۲۵، ص۲۷۳).

۳- عیون ، ج ۲، ص ۲۰۳، و بحار، ج ۲۵، ص ۲۷۳.

۴- عیون ، ج ۲، ص ۲۰۳، و بحار، ج ۲۵، ص ۲۷۳.

مفوضه نیز به شـدت برخورد می کردند و آنان را مشـرک می دانسـتند(۱)، چرا که آنان نیز از حـد تجاوز می کردنـد و برخی مقامات همچون رازقیت و خالقیت را برای ائمه (علیهم السلام) قایل می شدند.

(...عن یاسـر الخادم قال: قلت للرضا (علیه السلام) ما تقول فی التفویض، فقال: ان الله تبارک و تعالی فوّض الی نبیه (صلی الله علیه و آله و سـلم) امر دینه، فقـال: «ما آتاکم الرسول فخـذوه و ما نهاکم عنه فانتهوا»(۲) فامـا الخلق و الرزق فلا، ثم قال: ان الله عزوجل خالق کل شیئی و هو یقول عزوجل: «الذی خلقکم ثم رزقکم»(۳))(۴)

از شخصی به نام یاسر خدمتگزار روایت شده است که می گوید: به امام رضا (علیه السلام) گفتم، در مورد تفویض (واگذاری امور از خدا به برخی افراد) چه می فرمایید؟

حضـرت فرمود: خدای متعال امور دینی را به پیامبرش (صـلی الله علیه و آله و سـلم) واگذار کردو فرمود «هر چه را پیامبر برای شما آورد بگیرید و هر چه را ممنوع ساخت دست بردارید.» اما امور آفرینش و رزق را نه (به کسی واگذار نکرد.)

سپس حضرت فرمود: خدای متعال آفریننده هر چیز است و می فرماید « (او) کسی است که شما را آفرید سپس روزی داد...»

۱- عیون ، ج ۲، ص ۲۰۳، و بحار، ج ۲۵، ص ۲۷۳.

۲- اشاره به آیه ۷ سوره حشر است.

۳- عیون ج ۲، ص ۲۰۲، و بحار، ج ۱۷، ص ۷، و بحار، ج ۲۵، ص ۳۲۸.

۴- اشاره به آیه ۴۰ سورهٔ روم است.

جمع بندی و نتیجه:

از مطالب این نوشتار روشن شد که «امامت» یکی از اصولی است که مورد توجه امام رضا (علیه السلام) بوده است و جایگاهی بلند در احادیث آن حضرت دارد، ایشان صفات و ویژگی های امام را به صورت مفصل بیان کرده است، که خلاصه آن چنین است:

امامت اساس اسلام و امام رهبر دینی مردم است.

امام مایه سربلندی مسلمانان و ضامن اجرای قوانین الهی است.

امامت با قانون گذاری و هدایت گری جامعه را نظام مند می سازد.

امام رهبر سیاسی مردم است که در مواقع ضروری از دین دفاع می کند و نقشی دشمن شکن دارد.

امام مایه شفاعت امت در روز رستاخیز و پناهگاه مردم و نماینده خدا و حجت او در زمین است.

مقام امامت همان جایگاه پیامبران الهی بلکه بالاتر از مقام نبوت است.

امام شخصیتی معصوم از گناه و لغزش است که فرشتگان با او سخن می گویند و مورد تأیید روح القدس است. دعایش مستجاب و از امور غیبی باخبر است.

و در نهایت امام نور جهان افروز و آب حیات است که هر کس از او جدا شود در گمراهی می غلتد.

با توجه به صفات مذکور بشر عادی نمی تواند امام معصوم را بشناسد و منصوب کند؛ امامان از طرف خدا انتخاب می شوند.

و نخستین امام، حضرت علی (علیه السلام) بوده و آخرین آنها امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

منابع

۱. الاحتجاج، طبرسی، احمدبن علی، نشر مرتضی، مشهد، ۱۴۰۳ قمری (نسخه حاضر از چاپ ۱۴۰۱ قمری مؤسسه جواد، بیروت عکس برداری شده است).

۲. المحاسن، برقی، احمدبن ابی عبدالله، دارالکتب الاسلامیهٔ، تهران، چاپ دوم، ۱۳۳۰ هجری شمسی (۱۳۷۱ قمری).

۳. الصوارم المهرقهٔ فی نقد الصواعق المحرقهٔ، شوشتری، قاضی نورالله، انتشارات چاپخانه نهضت، تهران، بی نو، ۱۳۶۷ قمری.

۴. الکافی، ثقه الاسلام کلینی، محمدبن یعقوب، تحقیق ، علی اکبر غفاری، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چهارم، ۱۳۶۵ شمسی.

۵. المناقب آل ابی طالب (علیه السلام)، ابن شهر آشوب مازندرانی، رشید الدین محمدبن شهر، مؤسسه انتشارات علامه، قم، بی نو، ۱۳۷۹ قمری.

۶. تحف العقول عن آل الرسول (صلی الله علیه و آله و سلم)، حرانی حسن بن شعبه، مؤسسه نشر اسلامی وابسته به جامعه مدرسین قم، دوم، ۱۴۰۴ قمری.

۷. بصائر الدرجات الکبری فی فضائل آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)، صفار، محمدبن حسن بن فروخ، انتشارات کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، دوم، ۱۴۰۴ قمری.

۸. بحارالانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهار (علیهم السلام)، علامه مجلسی (مجلسی دوم) محمدباقر، مؤسسه الوفاء بیروت، لبنان، بی نو، ۱۴۰۴ قمری.

۹. کشف الغمه فی معرفهٔ الائمه (علیهم السلام)، اربلی علی بن عیسی، انتشارات مکتبه بنی هاشمی، تبریز، بی نو، ۱۳۸۱ قمری.

۱۰. الامالی، شیخ صدوق ابوجعفر، محمدبن علی بن حسین

بن موسی بن بابویه قمی، انتشارات کتابخانه اسلامیه (منشورات اعلمی، بیروت)، نوبت چهارم، اصلاحات ۱۳۶۲.

۱۱. الخصال، شیخ صدوق ابوجعفر، محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دوم، ۱۴۰۳ قمری.

۱۲. من لا یحضره الفقیه، التوحید، شیخ صدوق ابوجعفر، محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، سوم، ۱۴۱۳ قمری.

۱۳. علل الشرایع، شیخ صدوق ابوجعفر، محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، انتشارات مکتبه الداوری، قم، (کتاب حاضر عکس انتشارات، کتابخانه حیدریه ، نجف، به سال ۱۳۶۸ قمری است.)

۱۴. عیون اخبار الرضا (علیه السلام) شیخ صدوق ابوجعفر، محمد بن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، انتشارات جهان، بی جا، بی نو، ۱۳۷۸ قمری.

۱۵. کمال الدین و تمام النعمهٔ ، شیخ صدوق ابوجعفر، محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، انتشارات دارالکتب الاسلامیه قم، دوم، ۱۳۹۵ قمری.

۱۶ . معانی الاخبار، شیخ صدوق ابوجعفر، محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، مؤسسه انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه قم، ۱۳۶۱ قمری.

۱۷ . الفصول المختاره، الشیخ مفید، محمدبن محمد بن نعمان، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، قم، دوم، ۱۴۱۳ه.ق.

۱۸. الجعفریات (الاشعثیات)، محمدبن محمدبن اشعث، مکتبه

النینوی الحدیثة، تهران، بی نو؛ بی تا.

۱۹. الالفین فی امامة امیرالمؤمنین (علیه السلام) علامه حلی، حسن بن یوسف بن علی بن مطهر، انتشارات دارالواالهجره قم، چاپ دوم، ۱۴۰۹ قمری (نسخه عکس از چاپ سال ۱۴۰۲ قمری بیروت است).

۲۰. الانوار فی مولد النبی محمد (صلی الله علیه و آله و سلم)، بکری، احمد بن عبدالله، انتشارات شریف رضی، قم، اول، ۱۴۱۱ قمری (کتاب حاضر نسخه عکسی از انتشارات کتابخانه مهدیه نجف سال ۱۳۸۵ قمری است).

۲۱. الاحتجاج، طبرسی، احمد بن علی نشر مرتضی، مشهد، ۱۴۰۳ قمری (نسخه حاضر از چاپ ۱۴۰۱ قمری مؤسسه جواد بیروت عکس برداری شده است).

۲۲. (الاستنفار و الغارات) الغارات، ابواسحاق، ابراهیم بن هلال ثقفی، دار الکتاب، اول، ۱۴۱۰ قمری.

۲۳. البلد الامین و الدرع الحصین، کفعمی، ابراهیم بن علی عاملی، چاپ سنگی، (راجع محل نشر، تاریخ و نوبت مطلبی و اطلاعاتی داده نشده است).

۲۴. مصباح (جنه الامان الواقیة و جنة الایمان الباقیه) کفعمی، ابراهیم بن علی عاملی، انتشارات مرضی (زاهدی)، قم، دوم ۱۴۰۵ قمری.

۲۵. المقام الاسنی فی تفسیر الاسماء الحسنی، کفعمی، ابراهیم بن علی عاملی، مؤسسه قائم آل محمد عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم، اول، ۱۴۱۲ قمری.

۲۶. تفسیر الامام العسکری (علیه السلام)، منسوب بن امام عسکری (علیه السلام)،

انتشارات مدرسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم، اول، ۱۴۰۹ قمری.

۲۷. فقه القرآن، راوندی کاشانی، قطب الدین ابوالحسن (ابوالحسین) شعبد، کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، قم، دوم، ۱۴۰۵ قمری.

۲۸. الخرائج و الجرائح، راوندی کاشانی، قطب الدین ابوالحسن (ابوالحسین) شعبد، مدرسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم، اول ۱۴۰۹ قمری.

۲۹. الدعوات (سلوه الحزین)، راوندی کاشانی، قطب الدین ابوالحسن (ابوالحسین) شعبد، مدرسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ، قم، اول، ۱۴۰۷ قمری.

۳۰. قصص الانبیاء(علیهم السلام)، راوندی کاشانی، قطب الدین ابوالحسن (ابوالحسین) شعبد، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی اول، ۱۴۰۹ قمری.

۳۱. قصص الانبیاء و المرسلین (صلی الله علیه و آله و سلم) جزائری، سید نعمت الله، انتشارات کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، قم، بی نو، ۱۴۰۴ قمری.

۳۲. الرساله الذهبیه، (طب الرضا (علیه السلام))، امام رضا (علیه السلام)، انتشارات خیام، قم، اول ۱۴۰۲ قمری.

۳۳. المحاسن، برقی، احمد بن ابی عبدالله، دار الکتب الاسلامیه، دوم، ۱۳۳۰ هجری شمسی (۱۳۷۱ قمری).

۳۴. الصحیفه السجادیه، امام زین العابدین (علیه السلام)، نشر الهادی، ۱۳۷۶ قمری.

۳۵. الصراط المستقیم الی ستحقی التقدیم، نباطی، بیاضی، علی بن یونس، انتشارات کتابخانه حیدریه، نجف اشرف، اول ۱۳۸۴ قمری.

۳۶. الصوارم المهرقه فی نقد الصواعق المحرقه، شوشتری، قاضی نور الله، انتشارات چاپخانه نهضت، تهران، بی نو، ۱۳۷۶ قمری.

۳۷. العدد القویه لذفع المخادف الیومیه، علامه حلی، علی بن یوسف

بن مطهر، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، قم، اول ۱۴۰۸ قمری.

۳۸. العمده (عمده عیون صحاح الاخبار فی مناقب امام الابرار)، ابن بطریق حلی، یحیی بن حسن اسدی حلی معروف، مؤسسه انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه قم، بی نو، ۱۴۰۷ قمری.

۳۹. الفضائل، ابن شاذان قمی، ابوالفضل شاذان بن جبرئیل، انتشارات رضی، قم، دوم، ۱۳۶۳ شمسی.

۴۰. الکافی، ثقه الاسلام کلینی، محمد بن یعقوب، تحقیق و علی اکبر غفاری، دار الکتب الاسلامیه، تهران، چهارم، ۱۳۶۵ شمسی.

۴۱. الزهد، اهوازی، حسین بن سعید، چاپ سید ابوالفضل حسینیان، دوم، ۱۴۰۲ قمری.

۴۲. المؤمن اهوازی، حسین بن سعید، انتشارات مدرسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قم، اول، ۱۴۰۴ قمری.

۴۳. التحصین فی صفات العارضین، ابن فهد حلی، جمال الدین ابوالعباس، احمد بن محمد بن فهد اسدی ، انتشارات امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، قم، دوم، ۱۴۰۶ قمری.

۴۴. المناقب آل ابی طالب (علیه السلام)، ابن شهر آشوب مازندرانی، رشید الدین محمد بن شهر، مؤسسه انتشارات علامه، قم، بی نو، ۱۳۷۹ قمری.

۴۵. النوادر، اشعری، احمد بن محمد بن عیسی، انتشارات مدرسه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ، اول، ۱۴۰۸ قمری.

۴۶. النوادر، راوندی، سید فضل الله، مؤسسه دار الکتاب، قم (کتاب حاضر، نسخه عکسی از چاپ اول نشر حیدریه نجف سال ۱۳۷۰ قمری است).

۴۷. ایمان ابی طالب، موسوی، سید فخار بن معد.

مجموعه کتاب های ره توشه:

آستان دوست

آئین محبت

باران فضیلت

برهان قاطع

پیروز حقیقی

جلوه وصال

حکایت آفتاب

خورشید شب

در دامان مهر

شرح بی نهایت

صحیفه صحت

نشانی بهشت

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹